КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Кафедра психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти

Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти
Протокол № 7 від 16.08. 2022 року
Завідувач кафедри _____ Павленко К. М.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Педагогічна взаємодія з соціально-дезадаптованою сім'єю

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

П.І.Б. викладача	Орленко Ірина Миколаївна
Науковий ступінь, вчене звання, посада	Завідувач ООРЦПІО, старший викладач
Контактні дані викладача	E-mail: ptichka.net@i.ua т. моб. 067-702-52-52
Консультації	Вівторок 14.00-16.00

2022 – 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4	Вибіркова	
	Рік підготовки:	
		1-й
годин – 120	***Семестр***	
		2-й
змістових модулів – 4	***Лекції***	
		8
	Практичні, семінарські	
		6
	Самостійна робота	
		106
	Форма підсумкового контролю: залік	

2. Анотація до курсу

Запропонована програма ставить за мету опанування здобувачами вищої освіти знань щодо педагогічної взаємодії з соціально-дезадаптованними сім’ями, виявлення впливу соціально-дезадаптованих сімей на розвиток дитини, формування уявлень про соціальні процеси, що впливають на стан сучасних сімей, які стикаються з складнощами в своїй життєдіяльності, про особливості поведінки людей у діяльності та спілкуванні під час та після конфліктних ситуацій, про особливості функціонувння контркультур та субкультур в сучасному соціокультурному просторі.

Предмет дисципліни – соціально-дезадаптована сім’я як впливова система розвитку особистості та методи педагогічної взаємодії з соціально-дезадаптованою дитиною шкільного віку.

Завдання: ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними положеннями та проблемами сучасної соціально- дезадаптованої сім’ї, як соціального інституту та як малої групи; ознайомлення з основними типологіями соціально-дезадаптованих сімей та причин сімейного неблагополуччя; розширення світоглядних позицій здобувачів вищої освіти щодо профілактики сімейного неблагополуччя і допомоги сім'ям, які мають дітей з особливими освітніми потребами (ООП), таких які опинилися у скрутних життєвих обставинах (СЖО), або тимчасово переселені особи (ТПО); ефективна спеціальна підготовка здобувачів у відповідності зі специфікою соціальної спрямованості на майбутню професію.

Переваги: програма базується на сучасних психолого-педагогічних підходах вирішення проблеми сучасних соціально-дезадаптованих сімей (СЖО, ТПО, сімей, які виховують дитину з особливими освітніми потребами), спрямована на здобуття компетентностей щодо прийняття комплексних рішень профілактики соціально-дезадаптованої поведінки школярів в умовах реформування системи освіти та впровадження Нової української школи. Опанування даного курсу допоможе майбутнім менеджерам освіти забезпечити вирішення професійних завдань, що передбачають взаємодію з соціально-дезадаптованими учнями та їх родинами, а також організувати ефективну підтримку соціально-дезадаптованих сімей у закладах освіти.

3. Технологічна карта дисципліни

Тема	Зміст	Завдання	Контроль
Змістовий модуль І. Теоретико-методологічні аспекти проблеми дезадаптації в педагогічній науці.			
Тема 1. Соціальна дезадаптація як явище об'єктивної реальності в умовах сучасного соціуму.	Поняття соціальної дезадаптації. Характеристика соціальної дезадаптації з позицій міждисциплінарного підходу. Особливості структури соціальної дезадаптації: трикветральна структура соціальної дезадаптації (макросистема, мікросистема, селфсистема). Компоненти соціальної дезадаптації особистості.	Пошуково-дослідні завдання	Опитування
Тема 2. Фактори та умови, що надають дезадаптуючий вплив на освітній процес.	Основні причини та фактори соціальної дезадаптації. Види соціальної дезадаптації: соціально- побутова, правова, ситуаційно- рольова та соціокультурна дезадаптація. Основні види соціальної дезадаптації. Внутрішні і зовнішні чинники соціальної дезадаптації.	Пошуково-дослідні завдання	Опитування
Тема 3. Соціально-дезадаптована сім'я як об'єкт психолого-педагогічного дослідження.	Сім'я як соціокультурний феномен. Поняття сім'ї. Соціально-дезадаптована сім'я з точки зору особистості, малої групи та соціуму. Вивчення сім'ї та сімейних відносин. Міжособистісні відносини в сім'ї. Соціокультурна природа девіацій сімейних відносин.	Творче завдання	Презентація
Змістовий модуль 2. Криза сім'ї: глобальні прояви та їх вплив на соціальну дезадаптацію особистості.			

Тема 4. Сім'я і шлюб в сучасному українському суспільстві.	Сім'я і шлюб в сучасному українському суспільстві. Основні напрямки трансформації сучасної сім'ї Криза сім'ї: глобальні прояви. Динаміка кризової ситуації в соціально-дезадаптованих сім'ях.	Пошукові завдання	Опитування
Тема 5. Людина в статусно- рольової системі сім'ї.	Основні функції сім'ї: соціальні та індивідуальні. Міжособистісні ролі в родині Позитивний і негативний сімейний клімат. Міжособистісні стереотипи поведінки в сім'ї. Моделі сімейно-родинної поведінки. Типи сімейних взаємовідносин за Г. Гегелем.	Творче завдання	Опитування
Тема 6. Особливості сімейних конфліктів. Внутрішньосімейне насилля. Аномія сімейних відносин.	Внутрішньосімейне насилля: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне. Категорії внутришньосімейного насилля: жорстоке поводження з дитиною, насилля спрямоване проти партнера (партнерші)/ подружжя (дружина), насилля по відношенню до людей похилого віку. Види жорстокого поводження: фізичне насилля, сексуальне насилля, зневага потребами дитини, психологічне насилля. Сімейне неблагополуччя: причини, види.	Завдання	Опитування
Змістовий модуль 3 . Розгляд сучасних типологій соціально-дезадаптованих сімей			
Тема 7. Сутність і специфіка соціальної дезадаптації. Типологія соціально-дезадаптованих сімей.	Поняття соціально-дезадаптованої сім’ї. Типи сучасних соціально-дезадаптованих сімей. Сучасна українська типологія.	Моделювання	Презентація
Тема 8. Соціалізація як основна умова	Сімейна соціалізація як фактор соціальної дезадаптації. Основна роль соціалізації у формуванні успішної	Моделювання	Презентація

інтеграції в суспільство.	особистості. Вплив різних структур сім'ї на становлення та функціонування регуляції поведінки дитини, підлітка. Причини самогубства підлітків в системі індикаторів соціальної адаптації-дезадаптації.		
Тема 9. Сім'я нетипової дитини.	Соціальна дезадаптація сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, обдаровану дитину, прийомну дитину.	Моделювання, проєктування	Презентація
Тема 10. Специфіка психолого-педагогічної допомоги сім’ям тимчасово переміщених осіб (ВПО) та сім’ям які перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО).	Створення психологічних умов для адаптації дітей, які виховуються в сім’ях ТПО. Налагодження педагогічної взаємодії та психологічна підтримка з родиною ТПО. Поняття сім’ї СЖО. Особливості взаємодії з дитиною СЖО. Налагодження педагогічної взаємодії та психологічна підтримка родин СЖО.	Моделювання, проектування	Презентація
Змістовий модуль 4. Профилактика та прогноз			
Тема 11. Профілактика соціальної дезадаптації і підтримка соціально-дезадаптованих сімей. Соціальні історії як профілактика соціальної дезадаптації дітей.	Основні напрями роботи з соціально-дезадаптованими сім'ями. Комунікативний тренінг як форма взаємодії з соціально-дезадаптованими сім’ями. Соціальні історії як форма роботи з соціально-дезадаптованою дитиною.	Творчі завдання, проектування	Презентація
Тема 12. Методи дослідження соціальної дезадаптації.	Карта спостережень Л.Скотта. Методика визначення індивідуальних копінг-стратегій Е. Хайма (E. Heim).	Моделювання. Модульна контрольна робота	Опитування Тест

За кожною темою від здобувачів освіти вимагається:

- складання конспекту самостійно опрацьованих тем згідно з правилами цитування

4. Політика курсу

- ***Під час лекційних занять*** від здобувача вимагається уважно слухати викладача, конспектувати основні положення теми, брати участь в дискусіях, пошуково-дослідницької діяльності та інтерактивній.
- До кожного ***семінарського заняття*** здобувач повинен сумлінно готуватися: вивчати навчальний матеріал за темою відповідно до навчально-тематичного плану дисципліни, виконувати практичні завдання, готувати виступи і презентації. Під час проведення семінарського заняття здобувачі повинні брати активну участь в обговоренні теми, відповідати на питання викладача та своїх одногрупників, брати активну участь у всіх видах навчальної діяльності, організованої викладачем.
- ***Самостійна робота здобувачів*** передбачає самостійне вивчення тем і питань дисципліни, визначених викладачем, ведення тематичного словника, підготовку навчальних та аналітичних матеріалів, виконання практичних завдань для роботи на практично-семінарських заняттях.
- ***Політика щодо академічної доброчесності***. Здобувач вищої освіти при виконанні самостійної роботи, індивідуальних завдань повинен дотримуватись принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту з коректними текстовими запозиченнями, які не повинні перевищувати 20%. Списування під час виконання самостійних робіт та на екзаменах заборонені
- ***Політика щодо дедлайнів та перескладань.*** Перескладання академічних заборгованостей відбувається за наявності поважних причин.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Рівні навчальних досягнень	**Бали**			**Критерії оцінювання навчальних досягнень**	
	За національною шкалою	**Шкала ЄКТС**		**Теоретична підготовка**	**Практична підготовка**
				Здобувач вищої освіти	
	1-5	**1…100**	**F…A**		
Високий	**5**	**90 … 100**	**A**	Здобувач освіти виявив всебічні, систематичні й глибокі знання з питань сучасної педагогіки і освіти, що передбачені програмою; вільно володіє термінологією педагогічної науки; розуміє сутність педагогічних понять, явищ і процесів, педагогічних закономірностей та принципів, проявив творчі здібності в розумінні, логічному, стислому	Здобувач освіти гарно орієнтується в матеріалах модулів. Здійснює аналіз нормативної науково-педагогічної джерельної бази з педагогіки і загальної середньої освіти. Використовує додаткові педагогічні джерела. Активно приймає участь у дискусіях. Вміє обґрунтувати і довести

				трактуванні навчального матеріалу; їх значення для подальшої професійної діяльності.	власну точку зору. Виконує всі практичні завдання самостійно, творчо, у повному обсязі.
Достатній	**4**	**75 … 89**	**C … B**	Здобувач освіти виявив загалом добрі знання навчального матеріалу з питань сучасної педагогіки і загальної середньої освіти, але допустив не суттєві помилки; засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою; здатний до самостійного використання та поповнення надбаних знань у процесі подальшої роботи.	Завдання виконано самостійно, але стандартно, висновки потребують подальшого осмислення та відповідності до подальшої практичної роботи. Здобувач впевнений у власних висновках, але вони потребують уточнення. Приймає активну участь у дискусіях і інтерактивних вправах.
Задовільний	**3**	**60 … 74**	**E … D**	Здобувач освіти виявив базові знання основного навчального матеріалу дисципліни; в основному виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; допустив помилки у відповідях на запитання при виконанні завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал.	Завдання виконує стандартно. Здобувач освіти невпевнений у власних висновках. Задовільно орієнтується в матеріалі дисципліни, а також у проблемі, поставленій у завданні, відповідь розкрито неповністю є недоліки.
Низький	**2**	**35 … 59**	**FX**	Здобувач освіти має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу курсу; допускав принципові помилки при виконанні завдань, які може усунути лише за допомогою викладача.	Виконує частину завдання за допомогою викладача.
Незадовільни	**1**	**1 … 34**	**F**	Здобувач освіти не володіє навчальним матеріалом	Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	**Бали**	**Критерії**
Практичне заняття (усні відповіді, пошуково-дослідницькі,	10-8	Здобувач вищої освіти активно бере участь у занятті. Правильно з творчим підходом виконує завдання, висловлює обґрунтовані міркування, наводить доцільні приклади.

творчі завдання, проєктування)	7-4	Здобувач вищої освіти не виявляє активність на занятті чи виявляє епізодично, відповіді надає правильні, але шаблоні. Має певні труднощі щодо обґрунтування власної думки.
	3-1	Здобувач освіти лише спостерігає за заняттям, не може самостійно виконати завдання. Презентація відсутня.
Самостійна робота (письмові завдання, пошуково-дослідницькі, творчі завдання)	6-5	Тема розкрита повно, логічно, обґрунтовано. Завдання виконано творчо і оригінально. Дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань. Розроблено презентацію, яка розкриває тему і суть завдання.
	4-3	Завдання виконане стандартними фразами, але дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань. Презентація не виразна, повністю дублює текст завдання.
	2-1	Завдання виконано частково, формально, є суттєві помилки. Презентація відсутня.
Самостійна робота (моделювання)	6-5	Завдання виконано оригінально, з творчим підходом, з дотриманням всіх етапів моделювання та методичних рекомендацій. Розроблено презентацію, яка розкриває тему і суть завдання.
	4-3	Завдання виконано стандартно, але з дотриманням всіх етапів моделювання та методичних рекомендацій. Презентація не виразна, повністю дублює текст завдання.
	2-1	Завдання виконано з суттєвими помилками, з порушенням етапів моделювання та без дотримання методичних рекомендацій. Презентація відсутня.

6. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та/або періодичний контроль															Підсумковий контроль	Загальна підсумкова оцінка
Змістовий модуль 1			**Змістовий модуль 2**			**Змістовий модуль 3**					**Змістовий модуль 4**					
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10		Т11		Т12			
СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	П	СР	П	П	СР		
5	6	5	6	6	6	6	6	6	6	10	6	10	10	6	0	100

СР – самостійна робота; Т – тема заняття; П – практична робота

7. Рекомендована література

Основна

1. Актуальні питання теорії та практики соціальної роботи: навчально-методичний посібник. О. П. Песоцька, В. І. Степаненко, Н. О. Островська, Н. В. Маркова, І. П. Акіншева, Н. Б. Ларіонова,О. А. Мурашкевич, К. В. Ігнатенко. Держ. закл. «Луган. нац. Ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 528 с.
2. Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї: підручник. К.: Знання, 2013. 223 с.
3. Ляшенко Н.О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. І. Сім'я як соціальний інститут. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 96 с.
4. Манохіна І. В. Соціально-педагогічна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2012. 276 с
5. Психологія сім'ї: підручник за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.

Додаткова

6. Орленко І.М. Соціальні ігри як засіб формування комунікативної компетенції дітей в інклюзивному освітньому середовищі. Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : Матеріали IV Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю 10-11 грудня 2020 р. Вінниця, 2020, с. 286.
7. Orlenko I. N. Philosophical underpinnings of the concept of social maladjustment in the modern world. Philosophical and methodological challenges of the study of modern society : collective monograph. T. V. Andrushchenko, Z. M. Atamaniuk, Ye. R. Borinshtein, Yu. A. Dobrolyubska, etc. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. 260 p.
8. Орленко И. Н Сучасна типологія соціально-дезадаптованної сім'ї у філософському вимирі. Наукове пізнання: методологія та технологія №2 (39), 2017 . С. 76-82.
9. Орленко І. М. Філософський аналіз проблем соціальної адаптації та дезадаптації родин, які виховують особливу дитину. Мультиверсум. Філософський альманах, 2019. Випуск 3–4 (169–170), С.54-72.
10. Орленко І. М «Особливості стану та профілактичної роботи соціально- дезадаптованих сімей у сучасному українському суспільстві». Проблеми реабілітації. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса, 2018
11. Орленко І.М. Інтерактивні соціальні історії для дітей. Методична розробка. Одеса: ООІУВ, 2018. 56 с.
12. Орленко І.М. Програма розвитку комунікативних навичок та емоційної сфери дітей старшого дошкільного й молодшого шкільного віку. Одеса: ООІУВ, 2018. 72 с.
13. Орленко І. М. Вплив воєнних конфліктів на адаптацію тимчасово переселеної молоді. «Інновації в освіті: сутність, проблеми, перспективи». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 21-22 жовтня 2019 р. Одеса: ОДАБА, 2019. 137 с.
14. Петрочко Ж. В. Теорія і практика соціально-педагогічного забезпечення прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук 13.00.05 – соціальна педагогіка. Київ, 2011.
15. Петрюк І.М. Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими підлітками у загальноосвітній школі. Електронний ресурс URL: http://www.psyh.kiev.ua.

16. Черних Л.А. Психологічні засади соціальної адаптації старших дошкільників з особливими потребами в умовах сучасного соціуму. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля МОН України, Сєвєродонецьк, 2019.
17. Формування політики раннього втручання : тренінговий модуль. Кол. авторів: Л. Ю. Байда, Є. Б. Павлова, О. Л. Іванова, Г. В. Кукуруза. К., 2017. 62 с
18. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. 2-ге видання. За заг. ред. проф. І.Д. Звєрєвої. Київ: Універсум, 2013. 536.

Електронні інформаційні ресурси

http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi	Верховна Рада України
www.mon.gov.ua	Міністерство освіти і науки України
https://osvita.od.gov.ua/	Департамент освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації
http://www.znannya.info	Інформаційний портал «Знання»
http://www.osvita.ua	Освітній портал Освіта.UA
http://www.intellect-invest.org.ua	Портал сучасних педагогічних ресурсів
http://www.ukped.com	Українська педагогіка.
http://www.intel.com/cd/corporate/education/emea/ukr/index.htm	Intel® у сфері освіти

Наукові бібліотеки

http://www.nbuv.gov.ua/	Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
http://www.library.edu-ua.net/	Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (Київ)
http://www.odnb.odessa.ua/	Одеська національна наукова бібліотека
https://www.biblioteka.od.ua/	Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М.С. Грушевського
https://vnmzpv.odessaedu.net/	Відділ інформаційно-ресурсного забезпечення КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»